

НАПРЯМ 8. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ З МІЖНАРОДНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ (ЄВРОПЕЙСЬКИМИ) ПРАВОВИМИ СТАНДАРТАМИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-44>

СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Назаренко Павло Григорович

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права
Національного університету «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя)*

Пріоритети прав і свобод людини та громадянина є домінуючими у процесі реалізації євроінтеграційних устремлінь української держави. Історичний досвід дає підстави щодо висновку у тому, що природним шляхом розвитку сучасного суспільства є шлях цивілізації, що передбачає активне членство у міжнародному співтоваристві. Україна, як демократична та правова держава, обрала стратегічний курс на європейську інтеграцію, тим самим зумовлюється впровадження у національне законодавство міжнародних стандартів, що регулюють адвокатську.

Реформування держави закономірно поставило завдання створення надійного механізму захисту прав і свобод громадян, а також юридичних осіб, надання їм необхідної юридичної допомоги.

Запровадження міжнародних та європейських правових стандартів у національну правову систему є необхідністю на шляху євроінтеграції української держави та одним із чинників удосконалення правової системи України.

Реальна можливість здійснення, а також захисту основних прав людини кожною конкретною особою забезпечується, насамперед, юридичними механізмами кожної конкретної держави.

Основними гарантами прав людини має бути національне законодавство та сама держава, на території якої проживає особа. Воно є основою механізму забезпечення прав людини. Тому особливого значення набуває визнання й закріплення у національному законодавстві основних прав людини відповідно до міжнародно-правових

актів. Крім того, юридичний механізм забезпечення прав людини включає також і юридичні засоби (процедури) реалізації прав людини [1, с. 158].

Стандарти організації та професійної діяльності інституту адвокатури є предметом жвавого обговорення як серед науковців, так і практиків. Погоджуємося з аналізом вказаних стандартів, запропонованих Святоцькою В.О., а саме: 1) одні науковці розглядають стандарти адвокатської діяльності як передбачені міжнародними актами, чинним законодавством вимоги до якості відповідних, насамперед, процесуальних дій адвоката, а також напрацьовані адвокатською практикою методи і способи організації роботи адвоката загалом і у конкретних справах, що дають йому змогу діяти найефективніше; 2) інші вчені розкривають підхід до цього поняття лише крізь призму деонтологічних (етичних) правил професійної поведінки адвокатів, не згадуючи ні про організаційні, ні про професійні напрями їхньої діяльності; 3) третій підхід обґрунтовано поєднує організаційні, професійні та етичні аспекти здійснення адвокатської діяльності [2, с. 23–24].

Міжнародні правові акти, що регулюють діяльність адвокатури, можна поділити на три групи: 1) правові акти загального характеру, що забезпечують реалізацію прав і свобод людини і громадянина; 2) правові акти спеціального характеру, які забезпечують реалізацію прав і свобод людини та громадянина; 3) правові акти, що встановлюють спільні принципи надання юридичної допомоги та діяльності адвокатів [3, с. 7].

Аналізуючи стандарти адвокатської діяльності, представляється за можливе виділити наступні документи: Основні положення про роль адвокатів, прийняті на VIII конгресі ООН у 1990 році, Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), прийняті в 1985 році, Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими, прийняті на першому конгресі ООН щодо попередження злочинності та поведінки з правопорушниками 1955 року, Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів, прийняті у 1990 році, Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів Європейського співтовариства, прийнятий у 1988 році тощо.

Національне законодавство визначило основні вимоги до адвокатської діяльності в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Однак, не тільки в цьому нормативному акті містяться стандарти професійної роботи адвокатів. Процесуальні кодекси України також визначають форми та порядок участі адвокатів

у кримінальному, цивільному, господарському процесях та у адміністративному судочинстві. Рішення Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України та регіонів, статут Спілки адвокатів України, Асоціації адвокатів України та статuti адвокатських об'єднань і бюро містять в собі стандарти внутрішньо корпоративної поведінки адвокатів.

Окрему увагу необхідно приділити стандартам адвокатської діяльності при наданні ними безоплатної правової допомоги в кримінальних провадженнях. Так, рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 року було схвалено «Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі», які являють собою комплекс основних характеристик моделі гарантованого державою захисту, передбачених міжнародними правовими актами, законодавством України, у межах яких та з урахуванням узгодженої правової позиції сторони захисту, захисник є незалежним в обранні стратегії і тактики захисту у кримінальному провадженні для здійснення активного та розумного захисту прав, свобод та законних інтересів клієнта всіма не забороненими законом засобами [4].

Характеризуючи адвокатську професійну діяльність, варто вказати на важливу її властивість, що відображає одне із завдань адвокатури, – правозахисний характер, адже для адвокатури найвищою цінністю та основним призначенням є захист прав і свобод людини, що у свою чергу відтворює конституційні принципи, визначені у ст. 3 Конституції України.

Стандарти адвокатської діяльності – це своєрідні вимоги, які висуваються до адвокатів та адвокатської діяльності, а також обов'язки адвокатів. Такі стандарти повинні мати практичну спрямованість, бути наближеними до реалій українського буття, позбавленими елементів надлишкової ідеалізації.

Такі стандарти повинні мати практичну спрямованість, бути наближеними до реалій українського буття, позбавленими елементів надлишкової ідеалізації. Кодифіковані стандарти адвокатської діяльності є жорсткою системою орієнтирів юриста в процесі узгодження своїх професійних прав та обов'язків зі своїм статусом, основними завданнями і принципами діяльності.

Однак і до наведеного розуміння стандартів організації та професійної діяльності адвокатури є певні застереження.

По-перше, джерелами стандартів адвокатури є не лише національне законодавство, а й міжнародні та регіональні правові акти, що безпосередньо або опосередковано регламентують цю сферу професійної діяльності.

По-друге, система цих стандартів немає жорсткого (статичного) характеру, навпаки, вона передбачає постійний розвиток та удосконалення як загалом, так і елементів, що її наповнюють.

До якостей та властивостей, які наповнюють ознаки стандартів адвокатури та характеризують професійну адвокатську сферу діяльності, належать: 1) правозахисний характер; 2) повага до правосуддя; 3) відчуття солідарності; 4) особлива логіка мислення; 5) належність до інститутів громадянського суспільства; 6) урахування змін і доповнень до законодавства та коливань слідчої й судової практики [2, с. 25–27].

Впровадження норм міжнародних стандартів адвокатської діяльності в національне законодавство, повинно враховувати наступні принципи:

- 1) усвідомлення та сприйняття стандартів адвокатами;
- 2) максимально можливого врахування інтересів як адвокатів, так й інших заінтересованих осіб;
- 3) недопустимості перешкоджання наданню професійних послуг адвокатами своїм клієнтам;
- 4) недопустимості установаження стандартів, що суперечать національному або міжнародному праву;
- 5) недопустимості створення таких стандартів, які обмежували б права одних адвокатів порівняно з іншими [2, с. 35].

Імплементация міжнародних і європейських стандартів у національне законодавство України та їх реалізація в практичній діяльності вітчизняної адвокатури здатні позитивно вплинути не лише на рівень розвитку правової держави, а й на зростання міжнародного та європейського іміджу України.

Відтак, проблеми стандартів адвокатської діяльності набувають актуальності і потребують подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Яновська О. Г., Стандартизація адвокатської діяльності: вимога сьогодення. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 157–162.
2. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження : монографія / В. О. Святоцька. К. : Ін Юре, 2019. 480 с.
3. Бандурка С. С. Європейські стандарти адвокатської діяльності. *Європейські перспективи*. 2022. № 1. С. 5–11.
4. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: рішення Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 р.: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.unba.org.ua>